

มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ศูนย์¹ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่ามีกลไกบางอย่างที่ช่วยให้ภาวะดุลการชำระเงินปรับตัวด้วย

การศึกษาถึงประวัติค่าสมัครเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา โดยมุ่งความสนใจไปที่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงินกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัปัญหาเหล่านั้น จะทำให้เข้าใจถึงการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจในด้านที่เกี่ยวข้องกับดุลการชำระเงินได้ เมื่อนำสถานการณ์ในปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในอดีตที่คล้ายคลึงและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการที่กลไกของระบบเศรษฐกิจจะปรับตัวในลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่ผ่านมา อาจจะทำให้บอกได้ว่าสถานการณ์ทางการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยในอนาคตจะวิวัฒนาการไปในรูปแบบใด

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาการค้าและการไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศของไทยในช่วงประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา โดยทำการเน้นที่วิวัฒนาการทางการค้า การไหลของเงินทุน และนัยสำคัญต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทย เนื่องจากบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้เป็น สินค้าออก สินค้าเข้า การบริการ การไหลของเงินทุน และดุลการชำระเงิน การศึกษาที่ทำในที่นี้มุ่งไปที่วิวัฒนาการขององค์ประกอบเหล่านั้นเป็นสำคัญ

2. แนวคิดและทฤษฎี

องค์ประกอบสำคัญของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็นสินค้าออก สินค้าเข้า การไหลของเงินทุน และการเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศ ตามเอกลักษณ์ทางบัญชีดุลการค้าก็คือ สินค้าออกลบด้วยสินค้าเข้า ดังนั้นถ้าเราทำการศึกษาพฤติกรรมขององค์ประกอบย่อยลงไปในสินค้าเข้าและสินค้าออก และสามารถคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตได้ เราก็จะสามารถคาดคะเนทิศทางของการค้าใน

¹ เป็นผลที่ได้เมื่อนำสถิติดุลการชำระเงินไปประมาณการด้วย ARIMA Model

อนาคตได้ ความเข้าใจในพฤติกรรมขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ จะทำให้สามารถเล่นอเนกแนวทางการพัฒนาในอนาคตให้อยู่ในทิศทางที่น่าพอใจได้ นอกจากนี้การศึกษาพฤติกรรมของรัฐบาลหรือธนาคารกลางในทันทีเกี่ยวกับการไหลของเงินทุน จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมของภาครัฐบาลที่เกี่ยวกับการจัดการดุลชำระเงินของประเทศ การศึกษาซึ่งมุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบของบัญชีการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นแนวคิดทางด้าน Keynesian (Robinson 1937) ซึ่งเน้นที่ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง relative prices ของ traded goods และ non-traded goods ที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออก

โครงสร้างการส่งออกของไทยนั้นประกอบด้วยภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม การที่ภาคการเกษตรที่มีความเจริญเติบโตมาจนถึงทุกวันนี้ ก็คงเนื่องจากการได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นแหล่งที่สามารถสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ระบบเศรษฐกิจ ส่วนภาคอุตสาหกรรมได้มีความสำคัญขึ้นจากการที่ภาคเอกชนพยายามใช้โอกาสในการแสวงหากำไรที่ดีกว่าจากอีกหนทางหนึ่ง ซึ่งก็ได้มีผลกระทบไปถึงโครงสร้างการนำเข้าอย่างสำคัญ นอกจากนี้ การไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศจะมีความสัมพันธ์กับการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม พฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นตัวกำหนดการไหลเข้าของปริมาณเงินสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีกับปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจอีกทอดหนึ่งกับรายได้ประชาชาติ

ทางอีกด้านหนึ่ง ภาครัฐบาลมีโอกาสที่จะใช้อิทธิพลของตัวเอง เพื่อส่งผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติโดยทางอ้อม ผ่านขบวนการทางการเงินและการคลัง (ซึ่งอาจจะ เป็นนโยบายโดยตรงหรือเป็นเพียงกลไกอัตโนมัติในระบบเท่านั้นก็ได้) ผลกระทบอีกส่วนหนึ่งจะมีต่อการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคการเกษตร หรือภาคอุตสาหกรรมหรือแม้แต่ภายในภาคอุตสาหกรรมเอง โดยผ่านนโยบายที่ต้องการ เน้นความสำคัญต่อภาคใดภาคหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม นโยบายของรัฐบาลที่พยายามรักษาความเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติที่ระดับหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อการไหลของเงินสำรองระหว่างประเทศ

และการลดปริมาณเงินหมุนเวียนได้ โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจโลกมีความเจริญเติบโตต่ำกว่าในประเทศ

แนวคิดดังที่บรรยายข้างต้นอาจจะแสดงได้ด้วยแผนภูมิในรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่าความพยายามในการบรรลุเป้าหมายทางรายได้ประจำชาติ (Y) ของภาคเอกชนและภาครัฐบาล นำไปสู่พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคระหว่างประเทศ เช่น การส่งออก (X) การนำเข้า (M) และการไหลของเงินทุน (K) ส่วนนี้จะเป็นตัวกำหนดเงินสำรองระหว่างประเทศ (R) อีกส่วนหนึ่งคือ พฤติกรรมในการขยายสินเชื่อภาคเอกชนและนโยบายทางด้านสินเชื่อของภาครัฐบาลจะเป็นตัวกำหนดสินทรัพย์ภายในประเทศของธนาคารพาณิชย์ใน ส่วนที่เป็น High-powered money (D) และ R กับ D รวมกันจะเป็นตัวกำหนดปริมาณเงินหมุนเวียนและรายได้ประจำชาติอีกต่อหนึ่ง

นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของ X, M และ K ยังจะต้องมีภาวะของตลาดโลก เป็นปัจจัยที่ร่วมกำหนดผลสุดท้ายของภาคต่างประเทศด้วย ซึ่งจะได้พิจารณาถึงข้างในบทความนี้ แต่จะไม่ใช่เป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเล็กจึงไม่มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อตลาดโลกอยู่แล้ว

การศึกษาพฤติกรรมกาลเวลาของ X, M และ K ในที่นี้ นอกจากจะใช้วิธีการศึกษาโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องมาแสดงตามปกติแล้ว ยังมีการใช้วิธีการทางสถิติที่เรียกว่า ARIMA Model¹ มาประมาณการสมการพฤติกรรมของตัวแปร X, M และ K หรือองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ที่รวมกันขึ้นเป็นตัวแปรเหล่านั้น สมการพฤติกรรมที่จะได้จาก ARIMA Model นั้น เป็นสมการที่แสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาของตัวแปรนั้นในส่วนที่เป็นระบบ ซึ่งในที่นี้เราจะเรียกว่า เป็นแนวโน้มของตัวแปรที่หน่วยเศรษฐกิจสามารถคาดคะเนได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในส่วนที่ไม่เป็นระบบ

¹ รายละเอียดของ ARIMA Model ได้บรรยายไว้ในภาคผนวก

รูปที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคต่างประเทศ ภาคการเงินและภาคการผลิต

